

รายงานการวิจัย

การจัดการสื่อและข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยวโบราณสถานประเพณีวัดในเกาะเมือง
พระนครศรีอยุธยาและบริเวณใกล้เคียงเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

(Media and Data Management for Ancient Temples Route of Ayutthaya Island
area for Historical Tourism Development)

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิรันดร์ ทองอรุณ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2557

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2555

โดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

บทคัดย่อ

มรดกโลกพระนครศรีอยุธยาเมืองท่องเที่ยวและแหล่งศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์และในฐานะอดีตราชธานีอันรุ่งเรือง โดยในอาณาเขตของเกาะเมือง พระนครศรีอยุธยาและบริเวณใกล้เคียงอันประกอบด้วย โบราณสถานและศาสนสถาน นอกจากนั้น ความมีศักยภาพของพื้นที่ในเรื่องเส้นทางคมนาคม ทำให้ที่ตั้ง ทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพของเกาะเมืองที่มีแม่น้ำหลายสายล้อมรอบ และจินตภาพของเมืองที่มีเอกลักษณ์ ทำให้การท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาถูกหยิบยกเป็นกรณีศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ทั้งนี้โบราณสถานประเภทวัดจะอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวลำดับต้นๆ ของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ สอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เช่น การเดินสายทำบุญไหว้พระเก้าวัด อันแสดงถึงความนิยมและศรัทธาต่อวัดใน เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาและบริเวณใกล้เคียง

แม้จะมีหน่วยงานจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรมศิลปากร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่ร่วมกันบริหารจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เช่น การให้ ข้อมูลท่องเที่ยว การให้องค์ความรู้ ฯลฯ หากแต่การจัดการดังกล่าวยังขาดมิติในแง่ของการประสานงาน และบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเรื่องของการจัดการสื่อและข้อมูล (Media and Data Management) เพื่อการท่องเที่ยวโบราณสถานประเภทวัด ยังเป็นการให้ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นข้อมูล พื้นฐานทั่วไป มีความซ้ำซ้อนกัน และขาดการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ดังจะเห็นได้จาก แผ่น ป้าย แผ่นพับ เอกสาร เว็บไซต์ ฯลฯ ที่มีได้แสดงรายละเอียดในเชิงลึกในการให้ความรู้และสร้างความ ประทับใจ นักท่องเที่ยวขาดทางเลือกในการเข้าถึงข้อมูล นอกจากนั้นยังมีปัญหาอื่นๆ ในเรื่องการบริหาร จัดการแหล่งท่องเที่ยว เช่น การเดินทางเข้าถึง การขาดข้อมูลเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว สภาพวัดที่ทรุดโทรมเสียหาย และสภาพภูมิทัศน์ที่ถูกทำลาย ทำให้นักท่องเที่ยวบางส่วนไม่นิยมเดินทางกลับมาท่องเที่ยวซ้ำในสถานที่เดิมๆ อีก นอกจากนั้นมียอดสำคัญๆ ที่ไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์ทำให้มีวัดจำนวนมากไม่เป็นที่รู้จักและไม่มีนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชม

การวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาทฤษฎีและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสื่อและข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยวโบราณสถานประเภทวัด ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลของการเดินทางท่องเที่ยววัดสำคัญใน เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาและบริเวณใกล้เคียง การศึกษาลักษณะพื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา และบริเวณใกล้เคียง เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอการจำลองลักษณะทางกายภาพในแบบความเป็นจริง เสมือน (Virtual Reality) ที่ทำให้เห็นข้อมูลเชิงลึกในลักษณะ 3 มิติ (3 - Dimensions) และสามารถเข้าถึง ข้อมูลได้อย่างอิสระ รวมถึงการกำหนดเส้นทาง (Route) เพื่อเป็นทางเลือกในการท่องเที่ยว นอกจากนั้น ยังเป็นการบูรณาการระหว่างองค์ความรู้กับการจัดการสื่อและข้อมูล โดยวัดสุวรรณดารารามเป็นตัวอย่าง

เพื่อใช้ในการศึกษานำร่องที่เหมาะสมเนื่องจากมีความสมบูรณ์ของข้อมูลที่สามารถใช้สนับสนุนการ
ท่องเที่ยวและการศึกษาประวัติศาสตร์ อาทิ ประวัติความเป็นมา ภูมิทัศน์ จิตรกรรมฝาผนัง งาน
ประติมากรรมและสถาปัตยกรรมในแบบอยุธยา โดยข้อมูลดังกล่าวมีความชัดเจนต่อการศึกษาวิเคราะห์
และนำเสนอให้เห็นภาพรวมของการจัดการสื่อและข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยวโบราณสถานประเภทวัดได้
อย่างเป็นระบบ

การศึกษาเพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดการสื่อและข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญเร่งด่วน เพื่อการ
พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในการจัดการสื่อและข้อมูล การปลูกฝังจิตสำนึกในการหวงแหนสมบัติ
อันมีค่าของชาติ โดยเริ่มจากบุคคลในพื้นที่ รวมถึงนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ ให้เห็นถึงคุณค่า
ของแหล่งท่องเที่ยวในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของมวลมนุษยชาติ เป็นสาระสำคัญหากผลการวิจัย
ประสบผลสำเร็จ ก็จะเป็นแนวทางในการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ ในเกาะเมือง
พระนครศรีอยุธยาและบริเวณใกล้เคียง รวมถึงสามารถเป็นข้อมูลเพื่อให้หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ
นำไปเผยแพร่ในลักษณะของสื่อต่างๆ เช่น เอกสาร แผ่นพับ เว็บไซต์ (Website) ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต
เพื่อการสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ สร้างรายได้จากการท่องเที่ยว และยกระดับอุตสาหกรรมการ
ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชาติต่อไป

Abstract

Ayutthaya is a UNESCO World Heritage Site. Known for its history, art, cultures, and wealth of knowledge, this ancient capital of Thailand has become a unique destination for travelers, both domestic and international. Historic sites and religious monuments can be found throughout the urban area of the city which consists of the Ayutthaya Island—the capital is entirely surrounded by three rivers: the Chao Phraya, Pasak, and Lopburi rivers—and its neighboring townships. The ancient temples are favorite tourist destinations promoted by the local public and private tourism authority promoted through campaigns such as “Wai Phra Kao Wat” a merit making tour of nine important temples. The constant flow of merit-makers to the ancient temples of Ayutthaya not only serves to demonstrate the devotion to Buddhism but also to reinforce their popularity. In addition to the popular religious sites, the city potentials in terms of transportation, location, historical and tourist resources, the geography of the city that is surrounded by rivers, and the unique image of the city render Ayutthaya a suitable case study for historical tourism development.

In Ayutthaya, tourism management is a collaborative effort shared by the provincial authority, Department of Fine Arts, Tourism Authority of Thailand, other organizations from both the public and private sectors. The main activities are to provide tourist information and to manage local knowledge. However, there seems to be a lack of coordination and integration of all parties involved. In particular, the tourist media and data management for the temples appears to be general information, repetitive, and not updated. The posters, brochures, banners, websites do not provide specific details or in-depth information and fail to impress tourists. Therefore, tourists are given limited access to information. There are also other problems in tourism management of tourism such as accessibility, the lack of data to support tourism, and deterioration and damaging of temples and landscape. These problems dissuade some of the tourists from revisiting the sites. Moreover, there are many more temples that have not received much publicity; hence, they remain unknown and unable to attract a constant traffic of tourists.

This main purpose of this research is to study theories and issues involved with media and data management for visitors of the Ayutthaya temples. The research methods include data collection of the important temples in Ayutthaya and its vicinity and geographical study of

Ayutthaya and its surrounding townships. Moreover, the local knowledge and media and information management are integrated in order to construct a physical simulation in virtual reality that can render in-depth information three-dimensionally, provide free access to information, and suggest alternative routes for tourists. Wat Suwandararam was chosen as a pilot project thanks to its rich history, landscape, murals, sculptures, and architecture in the archetypical Ayutthaya style. The multidimensional information was systematically collected, analyzed, and represented as a prototype of media and data management for historic temple tourism.

The study and proposed guidelines for the management of media and information is important for sustainable tourism development. It could increase the public awareness of historical heritage preservation on local, national, and international levels. This study can serve as a prototype for sustainable historical tourism in Ayutthaya and its vicinity. Moreover, the data collected for the research is a valuable resource that tourist agencies or organizations can use or publish to the general public in order to create knowledge of historical heritage and monuments and to generate revenue from the tourism industry.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย “การจัดการสื่อและข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยวโบราณสถานประเภทวัดในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาและบริเวณใกล้เคียงเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์” ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยได้รับความอนุเคราะห์และช่วยเหลือจากบุคคลต่างๆ ดังต่อไปนี้

ศาสตราจารย์ ดร. วิมลสิทธิ์ หรยางกูร นักวิชาการอันเป็นแบบอย่างให้กับการทำงานวิจัย
ผู้บริหารและอาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เจ้าหน้าที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์พัพ ภักดีเหล่า ที่ปรึกษาด้านการใช้ภาษาอังกฤษ
คุณพิมพ์ดี เอี่ยมธูพจน์ ที่ช่วยดำเนินการและประสานงานด้านเอกสารต่างๆ
เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา
เจ้าหน้าที่ศูนย์ข้อมูลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สาขาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
รวมถึงขอขอบคุณผู้ช่วยงานวิจัย ได้แก่

- นายธาริต จิตรบันเทิง และทีมงาน ที่ช่วยดำเนินการทำข้อมูลในส่วนสภาพแวดล้อมเสมือนและการถ่ายรูปจากการลงพื้นที่ภาคสนาม
- เพื่อนๆ และอาจารย์ที่ร่วมเดินทางในการลงสำรวจพื้นที่ภาคสนาม
- เจ้าหน้าที่วัดและชาวบ้านในละแวกวัดต่างๆ ที่ได้ลงพื้นที่ในการศึกษา

สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอดีตพระมหากษัตริยาธิราช ที่ได้ทรงปกป้อง ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และต่อสู้เพื่อปกป้องเอกราชให้เราเป็นไทยในปัจจุบันนี้ ซึ่งทำให้มองเห็นคุณค่าของ “อัฐิเก่า” และเป็นแรงบันดาลใจในการเลือกหัวข้อของการทำวิจัย รวมถึงนักวิชาการที่เป็นแบบอย่างในการทุ่มเท ค้นคว้าและศึกษาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชาติ

และสุดท้ายขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่ให้ความอนุเคราะห์ทุนสนับสนุนงานวิจัยในครั้งนี้

คณะผู้วิจัย

9 กันยายน 2557